

ПСИХОЛОГИЧЕН ПРОФИЛ НА „ВЪЗНИКВАЩАТА ЗРЕЛОСТ“ (18–29 г.)

Елиана Пенчева*, Ева Папазова

Статията има за цел да установи дали българите на възраст 18–29 години се характеризират със специфичен личностен профил. Изследвани са 459 души, от които 230 на възраст 18–29 г. и 229 на възраст 30–60 г. Приложена е българска адаптация на Индикатора за психологичен тип на Майерс и Бригс (МВТИ). Бяха установени статистически значими различия между личностните особености на двете изследвани групи. По-младите участници се отличават от по-възрастните със склонност към спонтанност, гъвкавост и любознателност (Р – Възприемане), което кореспондира с описаните в литературата характеристики на възникващата зрелост (Arnett 2006; Blonigen et al. 2008). Друга отличителна особеност на този период е предпочитанието към реализъм, практичност и отговорност, съчетан с внимание към човешкия фактор и хармония във взаимоотношенията (ISFJ). Установяват се и личностни различия в зависимост от фактора „пол“. Тези резултати подкрепят идеята за обособяването на отделен възрастов период, наречен възникваща зрелост (emerging adulthood).

Социалните, икономическите и демографските промени, започнали в края на миналия век, провокираха промени и в психологичната характеристика на възрастовия период 18–29 години. Комплексът от тези взаимно свързани трансформации позволява на голям брой учени да заключат, че е налице нов стадий в житейския цикъл, който Ариндел назовава *възникваща (настъпваща) зрелост* (emerging adulthood)

¹ Ст.н.с II ст. д-р Елиана Пенчева — Институт по психология при БАН.
Адрес за контакти: elianapencheva@abv.bg

(Arnett 2001, 2003, 2004; Zarrett & Eccels 2006; Buhl 2007; Blonigen et al. 2008; Hawkins et al. 2009).

Кои са отличителните черти на възникващата зрелост? Какво я прави различна от юношеството, което я предхожда и от младостта, която идва след нея? *Пет са главните черти, които я определят:*

1. Изследване на идентичността, търсене на различни възможности, особено в любовта и работата.

2. Нестабилност.

3. Най-силно фокусиране върху собствената личност.

4. Усещането, че стоиш по средата (помежду): нито юноша, нито възрастен.

5. Възможността да трансформираш живота си няма равна на себе си.

Резултатите от изследванията показват, че и в Европа, и в САЩ изборът на професионално поприще в периода на възникващата зрелост е базиран предимно на идентичността. А, според привържениците на визираната теория, изясняването на човешката идентичност се осъществява именно в тази възраст, а не в юношеството (Arnett 2006). От специален интерес за нас са данните от Чешката Република, които показват, че младите хора в разглежданата възраст определят себе си като част от глобалната младежка култура — техният стил на живот има повече общо с младите професионалисти в Ню Йорк и Париж, отколкото с родителите им, живели при комунизма (Douglas 2005, цит. по Arnett 2006).

Цел на проучването е да се установи дали при българите възрастта 18—29 години се характеризира със специфичен личностен профил.

Хипотези:

- Групата на възраст 18—29 г. се отличава съществено от по-възрастните участници по стремежа към разнообразие, активност, свобода и гъвкав, спонтанен стил на живот (Vaidya et al. 2008).

- Жените от тази група проявяват повече характеристики, свързани със зрелостта от мъжете (Blonigen et al. 2008).

Участници в изследването: 459 души, от които 230 на възраст 18—29 г. (мъже — 118, жени — 112) и 229 на възраст 30—60 г. (мъже — 111, жени — 118).

Инструментарий: Българска адаптация на Индикатора за психологичен тип на Майерс и Бригс (МВТИ) (Pencheva & Kazandjiev 2001).

Резултати и обсъждане

За сравнение на типологичните разпределения, както по отношение на цялата извадка, така и по отношение на подизвадките на жените и мъжете беше приложена оригиналната статистическа програма (SRTT) на Центъра за приложение на психологичния тип (CAPT) (Granade & Briggs-Myers 1987).